

Bartoňková, Dagmar

[Korus, Kazimierz. Program wychowawczy Plutarcha z Cheronei]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1980, vol. 29, iss. E25, pp. 317-318

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108897>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

zatím eo v prvé části slovníku (str. 3–215) je věnována pozornost řecké literatuře od nejstarších dob pouze po období helénistického, je řecká literatura období helénistického probírána až v oddíle druhém, tj. v rámci římské literatury. Jednotliví autoři nejsou seřazeni — jak bychom to čekali — podle abecedního pořádku, nýbrž podle měřítek chronologických, a štenář, jemuž by orientace v takto sestaveném slovníku činila potíže, nalezné pomoc v abecedním rejstříku autorů na str. 633nn. Jednotlivá hesla jsou zpracována s přehledem a erudicí a u žádného z nich nechybějí údaje o vydáních, překladech do němčiny a o nejdůležitější odborné literatuře.

Druhá část slovníku (str. 219–488) obsahuje, jak již bylo řečeno, řeckou literaturu helénistickou a římskou literaturu až do konce starověku. I zde je kritériem pro řazení jednotlivých hesel chronologické měřítko a to znamená, že celý oddíl začíná probíráním anonymních latinských památek z tzv. předliterárního období, poté je od strany 221 věnována pozornost řecké helénistické literatuře a teprve na str. 245 počíná výklad o římských autorech (jako první tu figuruje Plautus, starší římská autoři nejsou do díla zařazeni!).

Konečně na str. 491–673 nacházíme hesla týkající se řecké patrologie (opět v chronologickém pořádku, jen spisy jednotlivých autorů se řadí abecedně), na str. 675 následuje seznam autorů, kteří se podíleli na zpracování jednotlivých hesel a na str. 677–682 je pak seznam zkratk. Kniha je uzavřena dvěma rejstříky (str. 683–695).

Probíraná publikace je beze sporu velmi užitečnou pomůckou pro všechny, kteří se zajímají o antickou literaturu, třebaže nejde o dílo vyčerpávající danou tematiku, nýbrž o lexikon výběrový, jak to zdůrazňuje již jeho titul. Otázka výběru tu však zůstává leckdy diskutabilní a ani poznámka v předmluvě na str. VII nás nedovedla přesvědčit o tom, že lze z publikace podobného charakteru a rozsahu zcela vypustit např. heslo Sapfo či celou řadu dalších, podle našeho názoru významných antických autorů, jako např. Theognis či Bakchylides aj. Na druhé straně si však zaslouží ocenění, že např. ve výkladu věnovaném románu o Alexandrovi se dočítáme i o jeho pozdějších verzích, jako např. o verzi arménské, koptické, syrské, arabské, etiopské, ruské, starofrancouzské, španělské, německé, staročeské, rumunské atd., vesměs opět s odkazy na edice a odbornou literaturu; totéž platí i o pozdně antickém vyprávění o trojské válce i o jiných skladbách podobného typu, ve středověku velmi oblíbených.

Daagmar Bartoňková

Kazimierz Korus, Program wychowawczy Plutarcha z Cheronai, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk. Zakład narodowy imienia Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej akademii nauk 1978. Stran 142.

Péči polské Akademie nauk, odział w Krakowie, Prace komisji filologii klasycznej, byly v roce 1978 publikovány hned dvě práce z oboru klasické filologie. Pod číslem 16 vyšla monografie Korusova a pod číslem 17 publikoval M. Brożek práci o komedii Querolus, o níž pojednáme níže.

K. Korus si ve své studii o pedagogickém programu Plútarchově vytkl za cíl prezentovat Plútarchovo nazírání na výchovné otázky jako skloubený a důsledný systém, jehož smysl i význam definoval již sám Plútarchos. Jeho pedagogický program se pak Korus snaží podat na základě důkladné analýzy Moralií i Životopisů. Autorův zájem se přitom soustřeďuje na pedagogický proces počínaje od eugenických problémů manželského páru a konče radami a připomínkami, jak vychovávat dorůstající děti. Publikace je rozdělena do sedmi kapitol (I. Aktuálnost výchovné problematiky v 1. stol. a v polovině 2. stol. n. l., str. 8–14; II. Rodina jako centrum výchovy, str. 15–31; III. Nativismus, eugenika, první výchovné úkoly, str. 32–51; IV. Výchova v předškolním věku, str. 52–64; V. Výchova ve školním věku, str. 65–93 [tato nejobsáhlejší kapitola je ještě dále členěna do tří oddílů, v nichž Korus věnuje svou pozornost sociologicko-kulturním podmínkám Plútarchových pohledů na úkoly i cíle při vyučování poezie, dále práci gramatika s básnickým textem a konečně si všímá dalších předmětů]; VI. Výchova v období dospělosti, str. 94–112; VII. Hodnocení, doba vzniku a vliv pedagogického programu Plútarchova na současnost, str. 113–129).

Výsledky autorova bádání můžeme zhruba shrnout do následujících bodů: Plútarchos staví podle Korusa své výchovné cíle na základě vlastního filozofického nazírání,

přičemž je jeho eklekticismus, zakládající se zčásti na platonismu, avšak postrádající hlubokou metafyzickou meditaci, etického i praktického charakteru. Můžeme říci, že filozofie je pro Plútarcha *magistra vitae* v pravém smyslu toho slova.

Se svým pedagogickým programem se Plútarchos obrací především k majetným třídám, jež si mohou dovolit podporovat domácí vzdělávání svých dětí; což souvisí s další jeho tezí, že totiž výchova je pro něho především záležitostí rodiny a to hlavně otce (*kath'egétés*). — V tom se Plútarchos rozchází s Platónem, svěřujícím výchovu do rukou státu, neboť stát v Plútarchově pojetí má pouze dohlížet na to, zda rodiny plní své vychovatelské povinnosti.

Autor zdůrazňuje u Plútarcha jeho přesvědčení o individualistickém charakteru vzdělávání — v souladu s názorem, že štěstí člověka je především závislé na charakteru a povaze každého jedince. Jsou-li pak lidé šťastni jako individua, je šťastná i celá společnost (Plútarchos v tom byl jistě ovlivněn některými současnými mysliteli, jako např. byl Seneca, Epiktétos nebo Dio Cocceianus z Prúsy). Při svém individualistickém pojetí si je však Plútarchos vědom i nutnosti společenského aspektu výchovy, neboť člověk, jenž je vzděláván podle jeho programu a dovede pracovat pro společnost i udržovat s ostatními lidmi přátelské vztahy, je dobrý občan a filantrop.

Z Korusovy monografie plyne dále silný důraz na etickou stránku při Plútarchově výchovném systému. Na rozdíl od Sókrata, ale i od Platóna, činí Plútarchos vědomý rozdíl mezi morální a intelektuální složkou výchovy a drží se spíše ve stopách Aristotela a jeho žáků.

Mezi novými prvky, jež Plútarchos uvedl do teorie řeckých pedagogů, Korus zdůrazňuje Plútarchovo neschvalování paderastické lásky, a dále jeho zařazování historie do rámce tzv. *enkyklios paideia* — ovšem historie chápané jako učení uskutečňující se na životopisech slavných mužů minulosti.

Obsáhlá bibliografie, kterou nalezneme na str. 132–134, svědčí o autorově zodpovědném přístupu k studiu celé této problematiky, užitečný je pak i rejstřík na str. 135 až 139.

Korusova publikace přináší zajímavé a podnětné myšlenky nejen pro klasické filology, nýbrž i pro ty, kteří se zabývají dějinami pedagogiky.

Dagmar Bartoňková

Mieczysław Brożek, Ostatnia komedia rzymska (Querolus), Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk, Zakład narodowy imienia Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej akademii nauk 1978, stran 107.

Další studii, jež vyšla v Ossolineu je práce M. Brožka o „poslední“ římské komedii. Publikace je rozdělena do dvou částí; v části první (str. 5–44) se autor zabývá teoretickými otázkami spojenými s hrou *Querolus*, až do 17. století často přisuzovanou T. Macciovi Plautovi. Toto stanovisko Brožek na základě důkladného studia zásadně odmítá. V druhé části (str. 45–106) publikuje překlad komedie do polštiny.

Teoretické pojednání člení Brožek podle jednotlivých problémových okruhů do 18 oddílů, z nichž zde nastíníme alespoň hlavní teze. Jak známo, o době sepsání komedie *Querolus* byly vyslovovány nejrůznější hypotézy. Brožek odmítá i teorii, že by byl kus sepsán až někdy ve středověku, nýbrž zastává názor, že hra pochází ze začátku V. stol. n. l. (nejstarší zachovaný rukopis hry, pergamenový kodex *Vaticanus 4929* [cod. V], pochází z IX. století). O autorovi Brožek rozbořením komedie zjistil, že znal *Plauta*, *Terentia*, *leccos* také z *Cicerona*, *Vergilia*, *Lucretia* a *Horatia*, z pozdějších římských autorů pak *Ausonía* a snad i *Claudiana*. Hra nese také stopy některých křesťanských autorů, jako byl např. *Paulinus z Noly* a *Augustinus*. Něco málo nám o osobě autora napovídá dedikace určená jakémusi *Rutiliovi*, o němž se Brožek domnívá, že byl totožný s *Rutiliem Namatianem*, autorem básnické skladby *De reditu suo*, jak to vyslovil již dříve *P. Daniel*. S Brožkovým nazíráním na tuto otázku pak těsně souvisí i jeho mínění o místě vzniku komedie. Nepovažuje za pravděpodobnou *Büchelerovu* teorii o severní *Africe* jako o místě vzniku hry, nýbrž s ohledem na zmíněné vztahy autora k *Namatianovi* považuje za oprávněnější klást vznik komedie do *Gallie*.

Dále pak Brožek zkoumá, jak se v komedii *Querolus* odrážejí nábožensko-filozofické otázky a jakou roli zde hraje osud. Pozornost věnuje také formální stránce textu (jde převážně o rytmizovanou prózu). Na závěr Brožek registruje ohlas komedie ve středověku, za obrození i v nové době.